

vább a „Krisztus és az ifjú” c. kötetekben. Aszketikus irodalmunkban ezek a *Levelek* új távlatokat nyitottak és ami legnagyobb vcnzóerejüket jelentette: az örök igazságnak korszerű, modern és mégis elvhű fogalmazását adták. Tóth Tihamér a nemzeti és katolikus ifjúsági ujjászületés bö'csőjénél állott és szuggesztív erővel idézte a magyar ifjúság tudatába nemzet-építő hivatoltságát és erejét. Sikeres és áldásdús működését két tényező magyarázta meg: misztikai mélységekbe merülő papi lelkének kiérett eszményisége és az újdonság varázsával ható lélekformálásnak vonzó, ihlető lendülete. Ezek a művek Tóth Tihamért a legnemesebb értelemben vett diák-apostolnak mutatják, akinék pedagógus-lelke kiapadhatatlan gazdagsággal tudott a diákélet minden problémájára gyógyszer, vigasztalást ajánlani. Péterffy Gedeon könyvét, — bár benne a pedagógus Tóth Tihamér csak közvetve kerül bemutatásra — mégis ezeknek a nevelői vonatkozásoknak világnézeti, elvi és értékeszmei megvilágítása miatt fogadja érdeklődéssel a pedagógus társadalom.

Visy József.

Somogyi J. A faj. Athenaeum. 1940. 275. old.

Böhm Károly megállapítása szerint a világmindenség jelenségeinek megismeréséhez kettős út vezet. A kauzális összefüggéseknek vizsgálata, mely a valóságról szóló ismereteinket foglalja magában, a másik pedig az értékek fokozatait vizsgálja és a valóságban megadott tényezőkkel szemben már nemcsak azt kutatja: mi van?, hanem azt is, hogy ennek a létezőnek milyenné kell lenni. A nemzetiségi, faji és lélektani kutatásokban egyaránt ez a kettős út vezet biztos és időtálló eredményhez. A faj mibenlétének, biológiai és szellemi sajátosságainak meghatározását Somogyi is ebben a két irányban tervezi megközelíteni. Műve nemcsak elméleti kérdések tisztázása céljából készült, hanem elvi állásfoglalás is akar lenni a faji kérdés körül dúló világnézeti vitákban. Bevezetésében írja, hogy a bölcséleti antropológia egyik fejezetét akarja összeállítani; a mű tehát az embertan rendszeres elméleti kérdéseinek tisztázását is igényli.

A kérdés teljes megértéséhez vázolja a fajiság problémáinak történetét is Gobineau és Chamberlain elterjedt és népszerű munkáinak tükrében. A faj mibenlétének és természetrajzi adottságainak meghatározása után részletesen ismerteti a szerző Európa antropológiai megoszlását és ezeknek a fajoknak egymásra való hatását továbbá az asszimilációknak, faji mítosznak és a fajkeveredésnek élettani kihatásait s végül a szembenálló elméleteknek eszmei és kulturális álláspontját. Különös érdeklődésre tarthat számot a „nordische Rasse” lelki képének és fiziológiai sajátosságainak elemzése, majd a magyarságnak antropológiai jellemzése, amelynek során a szerző ismerteti a magyarság lelki ötvözetében legnagyobb arányban szereplő fajoknak: a kelet-baltinak, mediterránnak, továbbá a dinárinak vérségi és lélektani alapvonásait. Történeti és néplelektani alapon választja szét a szerző a zsidóság faji vizsgálata során a szemita, zsidó és izraelita fogalmak pozitív értelmét.

A tudományos szakszerűség szempontjából legtartalmasabb az örökléstan alapproblémájának, a testi-lelki átöröklésnek biológiai és karakterológiai vizsgálata. A pedagógiai gyakorlat számára is ad a szerző több elvi iránymutatást. Kétségtelen ugyanis, hogy a gyermekkel foglalkozó nevelő köteles minden munkája közben, de főleg a növendékek megítélésekor tekintetbe venni az ifjú lelki és testi körülményeit. Nem lényegtelen tehát előtte a fejlődő embernek pszichofizikai alkata, mely sok faji, vérségi és öröklési tényezőnek a kiszámíthatatlan eredője. Somogyi ezeknek a kérdéseknek boncolásakor a biológus tapasztalásait a pszichológus szempont-

jain mélyíti el. Gondolunk itt elsősorban a jellem kettős rétegéről szóló fejezetre. Jellemünk ősi, alaprétegét az eredeti, ösztönös, öröklött, velünk született hajlamok alkotják. Ezeket a szellemi készségeket, mint későbbi egyéniségünk csíráit az iskola, a nevelés, környezet és életviszonyok befolyásolják. Ezeknek a formáló hatásoknak az ereje bizonyos mértékig módosítja, nemési i a természeti adottságokat és kialakítja bennünk az erkölcsi értelemben vett jellemet. Így fejlődik ki személyiségünkben a nevelői ráhatások, önnevelés, fegyelmezés és gyakorlás következtében az állatias természetességű, gátlástalan, primitív ember helyébe az eszmék szolgálatában álló kultúrember. Márpedig minden nevelő tevékenységünk célja ez az etikai jellegű „fajnevelés”.

A fajiság kérdésén belül a szerző nemcsak a történeti kialakulást kíséri figyelemmel, nemcsak az asszimilációnak elméleti lehetőségeit ismerteti, hanem pedagógiai szempontból is tárgyalja a fajnevelésnek (eugenika) pozitív és negatív feladatát; következetesen érvényesítve a keresztény világnézet erkölcsi alapelvei. A tárgy természetéből és az író világnézeti célzatosságából magyarázható, hogy fejtegetéseiben sokszor a tudományos, kutató tárgyilagosság pozitív jellegét az erkölcsi előadás oktató hangneme vállalja fel.

Az emberfajok antropológiáját a szerző a kutatásnak és a leletanyagnak mai állapotában csak körvonalazni tudja. Így tehát itt inkább az embertannak vázlatos rajzát kapjuk. Mír részletesebb a magyarság faji képezetét Bartucz könyve alapján való elemzése, melyből megtudjuk, hogy fajilag a magyarság legjellegzetesebb alkotó eleme a turánid-kaukázusi-mongol faj. De nagy százalékban feltalálható benne a kelet-balti, dinári és alpi fajoknak csont, vérségi, haj, bőrszín és koponyaalkat sajátossága.

Nagy érdeme a szerző íráskészségének és kifejező erejének gazdagsága és az elvont tételeknek is színes, szemléletes kifejtése. Bár néha az az érzése a szerző okfejtését okulni vágyó készséggel követő olvasónak, hogy a kétségtelenül bő szempontú érvelései és cáfolatai kifejezőbbek, hatásosabbak lennének, ha olykor tömörebb rövidséggel fogalmazta volna őket.

A mű gondolatmenete még a problémafölvetések körében mozog. Ebben valóban gazdag és sokrétű és így jelentőségét is a sokoldalú problémalátás adja meg. Különösen áll ez a fajpszichológiára vonatkozó megoldási kísérleteiről. De amit például a főbb emberfajok lelki alkatáról ír, az csupa közismert általánosság. Bár a cím a teljes kérdéskomplekszus tisztázását és a rávonatkozó új eredmények rendszerezését engedi remélni, viszont a szerzőnek visszatérő felelete több újszerűbb kérdésre még ez: „Egyelőre még ignoramus”. Pedig az olvasót nagyon érdekelnék a fajiságnak bonyolult biológiai, fiziológiai és lélektani vonatkozásai, ha Somogyi tájékoztatná róluk akkor, amikor a konkrét kutatások eljutnak a felelet-adhatás és megoldhatóság előrehaladottabb állapotába.

A mű jelentősége tehát az, hogy a nagyközönséget az eddigi fajkutatás eredményeiről módszeres pedagógiai keretek közt és komoly nemzeti-keresztény szemzőből tájékoztatja egy összefoglaló áttekintésben.

Visy József.

Péter Zoltán: Világnézettani alapvetés. (Debrecen, 1939. Szerző kiadása. Megjelent a Tiszántúli Református Egyházkerület Sajtóalapjának támogatásával).

Mindenképen vigasztaló, hogy ez a könyv napvilágra jöhetett. Kritikus évtizedeket élünk át és a sok zavar és ellenmondás közt, melynek tanui vagyunk, legki-